1. ÖĞRENME ALANI

BİRLİKTE YAŞAMAK

6. Sınıf Sosyal Bilgiler · Etkinlik Föyü

2026-2027 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI

Adı Soyadı:	Sınıf / No:	Tarih:

KONU 1

Zaman İçinde Değişen Gruplar ve Rollerimiz

SB.6.1.1 Dâhil olduğu grupların ve bu gruplardaki rollerinin zaman içerisinde değişebileceğine ilişkin çıkarım yapar.

KONU 2

Kültürel Bağlarımızın ve Millî Değerlerimizin Toplumsal Birliğe Etkisi

SB.6.1.2 Kültürel bağlarımızın ve millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisini yorumlar.

KONU 3

Toplumsal Sorunlar ve Çözüm Önerileri

SB.6.1.3 Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere eder.

A Açık Uçlu Sorular	**B** Boşluk Doldurma	**C** Doğru – Yanlış	**D** Eşleştirme	**E** Görsel Okuma	**F** Karşılaştırma
G Örnek Olay	**H** Günlük Yaşam	**I** Problem Çözme	**J** Çoktan Seçmeli	**K** Öz Değerlendirme	✓ Cevap Anahtarı

Nasıl çalışmalıyım? Etkinliklere başlamadan önce üç konunun konu notlarını gözden geçir. Fotoğrafları dikkatle incele; bazı soruların ipuçları görsellerin içinde. Cevaplarını kendi cümlelerinle, gerekçe göstererek yaz. Föyün sonundaki öz değerlendirme tablosunu doldurmayı unutma.

A AÇIK UÇLU SORULAR

Hatırla, açıkla, örnekle ve yorumla.

1 Zeynep'in değişen grupları ve rolleri

SB.6.1.1

Zeynep, ailesinin ilk çocuğudur ve bir kız kardeşi vardır. Aşağıda Zeynep'in hayatının üç farklı dönemi verilmiştir.

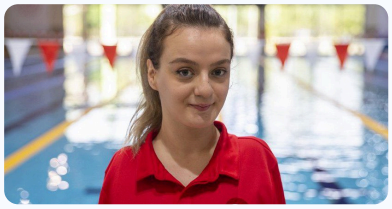

GEÇMİŞ

5 yaşındayken ailesiyle birlikte; anaokuluna gidiyor.

Grup(lar):

Rol(ler):

GÜNÜMÜZ

12 yaşında; okulun yüzme takımında yarışıyor, kardeşine ödevlerinde yardım ediyor.

Grup(lar):

Rol(ler):

GELECEK

Öğretmen olmayı ve bir çevre derneğine üye olmayı hayal ediyor.

Grup(lar):

Rol(ler):

a) Kutucuklara Zeynep'in her dönemde dâhil olduğu grupları ve bu gruplardaki rollerini yazınız.

b) Zeynep'in rollerinden hangisi üç dönemde de değişmemiştir? Bu rolün kazanılma biçimini gerekçesiyle açıklayınız.

c) Zeynep'in hayatındaki değişimlerden "gruplar ve roller" hakkında hangi çıkarımı yaparsınız?

2 Dil ve millî birlik

SB.6.1.2

Mustafa Kemal Atatürk yeni Türk harflerini halka tanıtırken (arşiv)

"Türk demek, dil demektir. Millet olmanın en belirgin niteliklerinden biri dildir."
"Türk dili, Türk milletinin kalbidir, zihnidir."
— Mustafa Kemal Atatürk

a) Atatürk'ün sözlerine göre dil ile millet arasında nasıl bir bağ vardır? Açıklayınız.

b) Ninni, destan, atasözü ve türkü gibi sözlü kültür ögeleri millî değerlerimizi nasıl taşır? Bir örnekle açıklayınız.

3 Bayraksız namaz kılınmaz

SB.6.1.2

28 Kasım 1919 Cuma sabahı Maraş halkı, kalede dalgalanan bayrağın indirildiğini görür. Halk Cuma namazı için Ulu Cami'de toplanır ve "Bayraksız namaz kılınmaz!" diye bağırır. Ardından kaleye hücum eden halk, bayrağı yeniden kale burçlarına diker.

Bayrağı etrafında toplanan halk

a) Maraş halkının bu tepkisinde hangi millî değerler öne çıkmaktadır? En az iki tanesini yazınız.

b) Bu olayda din (Cuma namazı, Ulu Cami) ve tarih bilinci gibi kültürel bağlar, halkı birleştirmede nasıl bir rol oynamıştır?

4 Doğadan bir dayanışma dersi

SB.6.1.3

Suyun üstünde "sal" oluşturan ateş karıncaları

Ateş karıncaları, yuvaları su altında kaldığında birleşip vücutlarıyla suyun üstünde yüzen bir sal oluşturur. Böylece "ben" yerine "biz" duygusuyla hareket ederek boğulmaktan kurtulurlar.

a) Karıncaların bu davranışı, toplumsal sorunların çözümü hakkında bize ne öğretir?

b) Ülkemizde toplumun "biz" duygusuyla hareket ederek bir soruna karşı birleştiği bir örnek yazınız.

5 Sorunlar neden çeşitleniyor?

SB.6.1.3

Hızlı nüfus artışı
Yaşam kaynakları üzerindeki baskı artar.
Ortaya çıkabilecek sorun:

Teknolojik gelişmeler
Bazı sorunlar çözülürken yenileri derinleşebilir.
Ortaya çıkabilecek sorun:

Savaşlar ve çatışmalar
İnsanlar yerini yurdunu terk etmek zorunda kalabilir.
Ortaya çıkabilecek sorun:

a) Kartlardaki nedenlerin her biri hangi toplumsal soruna yol açabilir? Kartların altına yazınız.

b) Toplumsal sorunlar neden yalnızca bireyleri değil, toplumun tamamını etkiler? Açıklayınız.

B BOŞLUK DOLDURMA

Kelime havuzundaki kavramları uygun boşluklara yaz. İki kavram artacak.

KELİME HAVUZU

grup · rol · doğuştan · sonradan · sorumluluk · millî kültür · millî değerler · vatanseverlik · mevsimsel · göç · israf · salgın hastalık

1. En az iki kişiden oluşan, ortak amaç ve değerleri paylaşan insan topluluğuna _____ denir.
2. Grup içinde kişiden beklenen davranışlar bütününe _____ denir.
3. "Öğrenci", "kaptan" ve "öğretmen" gibi ilgi, yetenek, eğitim ve çabayla elde edilen roller _____ kazanılan rollerdir.
4. Bireyin yaptığı davranışların sonuçlarını üstlenmesine _____ denir.
5. Bir topluma kimlik kazandıran ve onu diğer toplumlardan ayıran, nesilden nesile aktarılan değerler bütününe _____ denir.
6. Bir milleti bir arada tutan ve bireysel ile toplumsal davranışlarımızı yönlendiren manevi yapı taşlarına _____ denir.
7. Ülkesine bağlılık gösteren, onu seven ve çıkarlarını her şeyin üstünde tutan millî değere _____ denir.
8. Nevruz ve Hıdırellez, doğa olaylarına ve tarımsal döngülere bağlı olarak kutlanan _____ bayramlardır.
9. İnsanların daha iyi yaşam arayışıyla ya da zorunlu sebeplerle yer değiştirmesine _____ denir.
10. İhtiyaçtan fazla olan veya gereksiz yere kullanılan kaynakların boşa harcanmasına _____ denir.

Artan kavramlar: Havuzda kullanmadığın iki kavramı yaz ve her biriyle anlamlı birer cümle kur.

C DOĞRU – YANLIŞ

İfade doğruysa "D", yanlışsa "Y" kutusunu işaretle. Yanlış ifadelerin doğrusunu altındaki satıra yaz.

1	Bir kişi aynı anda yalnızca bir gruba dâhil olabilir.	D ☐	Y ☐
2	"Evlat", "kardeş" ve "torun" rolleri için seçme hakkımız yoktur.	D ☐	Y ☐
3	Sonradan kazanılan roller hayat boyu hiç değişmez.	D ☐	Y ☐
4	Kültürel bağlar toplumu birleştirirken millî değerler bu birliği ayakta tutar.	D ☐	Y ☐
5	Hat, tezhip, minyatür, çini ve ebru geleneksel Türk sanatlarındandır.	D ☐	Y ☐
6	23 Nisan, 19 Mayıs ve 29 Ekim dinî bayramlarımızdandır.	D ☐	Y ☐
7	Teknolojik gelişmeler bazı sorunları çözerken çevre kirliliği gibi yeni sorunları da derinleştirebilir.	D ☐	Y ☐
8	Göç yalnızca göç alan bölgelerin nüfus dengesini etkiler.	D ☐	Y ☐
9	Toplumsal sorunların çözümü bireysel duyarlılık, toplumsal dayanışma ve devlet politikalarının birlikte hareket etmesini gerektirir.	D ☐	Y ☐
10	Sözlü kültür ögeleri olan ninniler, destanlar, atasözleri ve türküler dilimizin korunmasına katkı sağlar.	D ☐	Y ☐

D EŞLEŞTİRME

Fotoğrafları incele. Her açıklamanın yanındaki kutuya ilgili fotoğrafın numarasını yaz.

1 Kültürel bağlarımızın unsurları

SB.6.1.2

Yeni harflerin tanıtılması

Çini tabak

Nevruz kutlaması

Veresiye defterinin kapatılması

İstiklal Yolu anıtı

Sema töreni

a) Bir milletin duygu ve düşüncelerini yansıtır; edebî eserler, ninniler ve destanlar onunla nesilden nesile aktarılır. **(Dil)** ☐

b) Her renk ve motifin kendine özgü bir anlamı vardır; süslemenin ötesinde toplumun duygu ve düşüncelerini yansıtır. **(Sanat)** ☐

c) Doğa olaylarına bağlı olarak kutlanır; baharın gelişi ve bereketin artması gibi anlamlar taşır. **(Bayram)** ☐

d) Esnafın borçlarını, borçluları rencide etmeden kapatma alışkanlığı nesilden nesile aktarılmıştır. **(Gelenek-görenek)** ☐

e) Bir milletin hafızasıdır; Kastamonu halkının cepheye cephane taşıması gibi ortak hatıralar birlik ruhunu besler. **(Tarih)** ☐

f) Mevlânâ gibi manevi önderlerin sevgi, merhamet ve hoşgörü anlayışını günümüze taşır. **(Din)** ☐

g) Bu unsurlardan hangisinin toplumsal birliğe katkısı sence daha fazladır? Bir gerekçeyle açıklayınız.

D · EŞLEŞTİRME (DEVAM)

2 Tarihten çözüm örnekleri: Vakıflar

SB.6.1.3

Osmanlı toplumunda vakıflar, dönemin toplumsal sorunlarına çözüm üretmek için kurulmuştur. Soldaki vakıfları, çözüm ürettikleri toplumsal sorunla eşleştiriniz. Harfi kutuya yazınız.

☐ **1. Hattab bin Mehmed Vakfı**
Cüzzam gibi bulaşıcı hastalığa yakalanıp evlerine mahkûm olanların tedavisi için kuruldu.

☐ **2. Sultan I. Ahmed Han Vakfı**
Sofralardan artan yemeklerin çöpe atılmadan toplanıp yabani hayvanlara ve kuşlara verilmesi için kuruldu.

☐ **3. İskenderzade Şemsüddin Hacı Vakfı**
Deprem ve yangın durumunda mescit, mektep ve diğer mekânların tamiri için kuruldu.

A) Afet

B) Göç

C) İsraf

D) Salgın hastalık

a) Bu vakıflar, toplumsal sorunların çözümünde toplumun hangi değerlerini yansıtmaktadır?

E GÖRSEL OKUMA VE YORUMLAMA

Fotoğrafları dikkatle incele; gördüklerinden yola çıkarak çıkarım yap.

1 Hayatımızdaki gruplar

SB.6.1.1

No	Grup türü	Bu grupta üstlenilebilecek bir rol	Bu grubun kazandırdığı bir beceri ya da değer
1			
2			
3			
4			

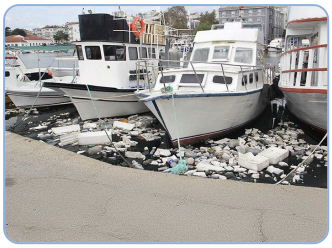
E · GÖRSEL OKUMA VE YORUMLAMA (DEVAM)

2 Fotoğraftaki sorun ne?

SB.6.1.3

A

B

C

D

	Toplumsal sorun	Fotoğraftan çıkardığın bir etkisi	Senin önerdiğin bir çözüm
A			
B			
C			
D			

3 Tek yürek

SB.6.1.2

Görsel 1: 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından

Görsel 2: Enkaz alanında arama kurtarma çalışması

a) Görsellerde hangi millî değerler yansıtılmaktadır? Görsellerdeki ayrıntılarla destekleyiniz.

b) "Asrın felaketi" olarak anılan bu depremlerde devlet ve milletin tek yürek olması, toplumsal birlik hakkında neyi göstermektedir?

F KARŞILAŞTIRMA ETKİNLİKLERİ

Benzerlikleri ve farklılıkları belirle; kavramları ölçütlere göre karşılaştır.

1 Doğuştan mı, sonradan mı?

SB.6.1.1

Aşağıdaki rolleri tablodaki uygun sütuna yazınız. Ardından iki rol türünü verilen ölçütlere göre karşılaştırınız.

ROLLER

evlat | öğrenci | kardeş | takım kaptanı | torun | öğretmen | sınıf başkanı | dernek üyesi

Ölçüt	Doğuştan Kazanılan Roller	Sonradan Kazanılan Roller
Örnek roller		
Nereden kaynaklanır?		
Seçme hakkımız var mı?		
Zamanla değişebilir mi?		

a) Bir kişinin "öğrenci" iken ileride "öğretmen" olması, iki rol türünden hangisinin özelliğini gösterir? Açıklayınız.

2 Bayramlarımızı karşılaştırıyorum

SB.6.1.2

Dinî bayram: Bayram ziyareti

Millî bayram: Tören geçidi

Mevsimsel bayram: Nevruz

	Dinî Bayramlar	Millî Bayramlar	Mevsimsel Bayramlar
Örnekler			
Neden kutlanır?			
Toplumsal birliğe katkısı			

b) Üç bayram türünün ortak yönü nedir?

G ÖRNEK OLAY İNCELEME

Olayı dikkatle oku; nedenlerini, sonuçlarını ve bugüne mesajını değerlendir.

1 Kastamonu'dan Ankara'ya: İstiklal Yolu

SB.6.1.2

Millî Mücadele yıllarında Kastamonu, Anadolu'daki en güvenli yerlerden biriydi. İnebolu Limanı'na gelen silah ve cephane, Kastamonu halkının kahraman kadınları, yaşlıları ve çocukları tarafından kağnılarla, kar kış demeden Ankara'ya, cepheye taşındı. Şerife Bacı, Halime Çavuş ve Necibe Nine gibi isimler bu mücadelenin unutulmaz kahramanlarıdır. Bu nedenle İnebolu'dan Ankara'ya uzanan yola "İstiklal Yolu" denir.

Karda cepheye malzeme taşıyan kağnı
(temsilî)

a) Kastamonu halkının bu davranışı hangi millî değerleri yansıtmaktadır? Gerekçeleriyle yazınız.

b) Bu olayda kadınlar, yaşlılar ve çocuklar alışılmışın dışında yeni görevler üstlenmiştir. Bu durum, rollerin koşullara göre değişebileceği hakkında ne gösterir?

c) Ortak bir tarih bilinci, bugün yaşayan bizleri nasıl birbirimize bağlar? Açıklayınız.

2 15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü

SB.6.1.2

15 Temmuz 2016'da hain bir darbe girişimiyle karşı karşıya kalan milletimiz, Cumhurbaşkanının çağrısıyla sokaklara çıktı. Halk, cesaret ve kararlılıkla demokrasiye sahip çıktı; millet ve devlet omuz omuza vererek birlik ve beraberlik içinde direndi.

a) Bu olayda milleti bir arada tutan millî değerler nelerdir?

b) Maraş (1919), İstiklal Yolu (1919–1922) ve 15 Temmuz (2016) olaylarının ortak yönünü yazınız.

G · ÖRNEK OLAY İNCELEME (DEVAM)

3 Asrın felaketi: 6 Şubat 2023 depremleri

SB.6.1.3

Türkiye, 6 Şubat 2023'te "asrın felaketi" olarak nitelendirilen ve Kahramanmaraş merkezli 11 ili etkileyen depremlerle sarsıldı. Yaklaşık 120 bin kilometrekarelik alanda 14 milyon vatandaş doğrudan etkilendi; 93 ülkeden arama kurtarma ekipleri bölgeye yardıma koştu. Afetten etkilenen bazı vatandaşlar helikopterlerle tahliye edildi, çöken yollar onarıldı.

Afet bölgesinde helikopterle tahliye

a) Bu olay hangi toplumsal sorun türüne örnektir? Bu sorunun insanların yaşamını nasıl etkilediğini metinden yararlanarak yazınız.

b) 93 ülkeden ekiplerin yardıma gelmesi, toplumsal sorunların çözümü hakkında ne düşündürmektedir?

c) Depremin etkisini azaltmak için alınabilecek önlemleri aşağıdaki tabloya yazınız.

Bireysel önlem	Toplumsal önlem	Devlet ve kurumsal önlem

d) Deprem anında hayat kurtaran üç davranışı yazınız.

4 Kovid-19 salgını

SB.6.1.3

Salgın döneminde sağlık ekibi

Türkiye'de ilk Kovid-19 vakası 11 Mart 2020'de görüldü. Salgın kısa sürede çok sayıda insana bulaştı.

a) Salgın hastalıklar neden yalnızca bireyleri değil, bütün toplumu etkileyen bir toplumsal sorundur? Salgının yayılmasını yavaşlatan iki önlem yazınız.

H GÜNLÜK YAŞAMLA İLİŞKİLENDİRME

Öğrendiklerini kendi hayatına, ailene, okuluna ve çevrene taşı.

1 Benim grup ve rol haritam

SB.6.1.1

Kendi hayatını düşünerek tabloyu doldur. Gelecek sütununa hayallerini yazabilirsin.

Grup türü	Geçmişte (küçükken) rolüm	Günümüzde rolüm	Gelecekte olabilecek rolüm
Aile ve akraba grubu			
Arkadaş grubu			
Okul grubu			
Toplumsal gruplar (dernek, kulüp)			
Meslek grubu			

a) Tablona bakarak rollerinin zaman içinde nasıl değiştiğini iki cümleyle açıklayınız.

2 Ailemizdeki kültürel bağlar

SB.6.1.2

Ailenden bir büyüğünle (anne, baba, dede, nine vb.) konuş ve aşağıdaki kutuları doldur.

Büyüklerimden öğrendiğim bir atasözü, ninni ya da türkü:

Ailemizde sürdürülen bir gelenek-görenek:

Bayramlarda ailece yaptığımız bir şey:

Bunlar ailemizi ve toplumu nasıl birbirine bağlıyor?

H · GÜNLÜK YAŞAMLA İLİŞKİLENDİRME (DEVAM)

3 Okulumda ve evimde toplumsal sorunlar

SB.6.1.3

Çöpe giden yiyecekler

Doğaya bırakılan atıklar

Salgın döneminde sağlık ekibi

Günlük yaşamda karşılaştığım durum	İlgili toplumsal sorun	Benim yapabileceğim
Teneffüste yarısı yenip çöpe atılan sandviçler		
Boş sınıfta gün boyu açık kalan ışıklar		
Parkta yere atılmış pet şişeler		
Elleri yıkamadan yemek yemek		
Deprem çantası ve aile afet planı olmayan bir ev		

I PROBLEM ÇÖZME VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Sorunu tanımla, nedenlerini bul, çözüm önerilerini tartış ve en uygununu seç.

1 Dere kenarındaki atıklar

SB.6.1.3

> Okulunuzun yakınındaki dere kenarı, piknik yapanların bıraktığı plastik şişe ve poşetlerle doldu. Dere, atıkları ileride denize taşıyor.

1. **Sorunu tanımla** — Hangi toplumsal sorunla karşı karşıyayız?

2. **Nedenleri belirle** — Bu sorun neden ortaya çıkmış olabilir?

3. **Etkileri düşün** — Sorun; insanları, diğer canlıları ve doğayı nasıl etkiler?

I · PROBLEM ÇÖZME VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (DEVAM)

4 **Çözüm önerileri geliştir** — Her düzey için en az bir öneri yaz.

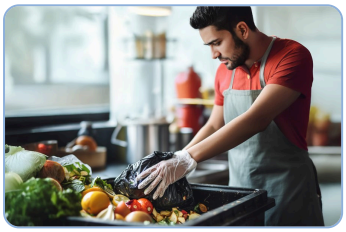
Bireysel	Toplumsal	Devlet ve kurumsal

5 **En uygun çözümü seç** — Hangisi en etkili olur? Neden?

2 Sınıf meclisinde müzakere: Yemekhanede israf

DÜŞÜNDÜRÜCÜ

SB.6.1.3

Okul yemekhanesinde her gün tabaklarda çok miktarda yemek artıyor ve çöpe gidiyor. Sınıf meclisinde üç öğrenci farklı öneriler sundu.

Öneri	Güçlü yönü	Zayıf yönü
Ayşe: Artan yemekler çöpe atılmasın; toplanıp sokak hayvanlarına verilsin.		
Mert: Yemek çeşidi azaltılsın, herkese tek tür yemek verilsin.		
Elif: Herkes tabağına ihtiyacı kadar yemek alsın; israf hakkında farkındalık panosu hazırlansın.		

a) Önerilerden hangisi geçmişte Sultan I. Ahmed Han Vakfı'nın israfa karşı ürettiği çözüme benzemektedir? Açıklayınız.

b) Üç öneriyi birleştirerek sınıf meclisinin alabileceği ortak bir karar yazınız. Neden bu kararı seçtiğinizi belirtiniz.

I · PROBLEM ÇÖZME VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ (DEVAM)

c) Müzakerede farklı önerileri dinlemek ve ortak karara varmak neden önemlidir?

3 Bir slogan, bir afiş

SB.6.1.3

İncelediğin toplumsal sorunlardan birini (afet, çevre kirliliği, göç, israf, salgın hastalık) seç. Okul panosu için bu soruna dikkat çeken bir slogan ve kısa bir çözüm çağrısı hazırla.

Seçtiğim sorun: .....

Sloganım:

Çözüm çağrım:

J ÇOKTAN SEÇMELİ TEST

Her sorunun yalnızca bir doğru cevabı vardır. Doğru seçeneği daire içine al.

1 Rollerin kaynağı — KOLAY — SB.6.1.1

Aşağıdakilerden hangisi **doğuştan** kazanılan bir role örnektir?

(A) Sınıf başkanı
(B) Torun
(C) Takım kaptanı
(D) Öğretmen

2 Selin'in rolleri — ORTA — SB.6.1.1

6 yaşında	12 yaşında	30 yaşında
Çocuk, kardeş, anaokulu öğrencisi	Çocuk, kardeş, öğrenci, voleybol takımı kaptanı	Çocuk, kardeş, anne, mühendis, dernek üyesi

Tablodaki bilgilere göre aşağıdakilerden hangisine **ulaşılamaz**?

(A) Selin zaman içinde yeni gruplara katılmıştır.
(B) Selin aynı anda birden fazla role sahip olmuştur.
(C) Selin'in bazı rolleri hayatı boyunca değişmemiştir.
(D) Selin'in sonradan kazandığı rolleri hiç değişmemiştir.

3 Bayramlar ve birlik — ORTA — SB.6.1.2

- Ramazan Bayramı'nda büyükler ziyaret edilir, küsler barışır.
- 29 Ekim'de okullar süslenir, şiirler okunur, halk oyunları oynanır.
- Nevruz'da baharın gelişi coşkuyla kutlanır.

Bu bilgilerden aşağıdaki sonuçlardan hangisine ulaşılabilir?

(A) Bayramlar yalnızca dinî bir anlam taşır.
(B) Farklı türdeki bayramlar toplumsal birlik ve beraberliği güçlendirir.
(C) Millî bayramlar doğa olaylarına bağlı olarak kutlanır.
(D) Mevsimsel bayramlar tarihî olayları anmak için kutlanır.

4 Zor günlerde birlik — DÜŞÜNDÜRÜCÜ — SB.6.1.2

15 Temmuz 2016

6 Şubat 2023

İstiklal Yolu (1919–1922)

Görsellerde hatırlatılan olayların **ortak yönü** aşağıdakilerden hangisidir?

(A) Üçü de doğal afetler sonucunda yaşanmıştır.
(B) Üçünde de millet, kültürel bağları ve millî değerleri etrafında birleşmiştir.
(C) Üçü de Millî Mücadele yıllarında yaşanmıştır.
(D) Üçünde de yalnızca devlet kurumları görev almıştır.

J · ÇOKTAN SEÇMELİ TEST (DEVAM)

5 Birlikte çözüm DÜŞÜNDÜRÜCÜ

SB.6.1.3

- Ayşe evde atıklarını ayrıştırıp geri dönüşüme gönderiyor.
- Mahalle sakinleri parkta gönüllü temizlik çalışması düzenliyor.
- Devlet, çevreyi korumak için yasalar çıkarıyor.

Bu örnekler aşağıdaki yargılardan hangisini **destekler**?

A) Çevre kirliliği yalnızca bireysel önlemlerle çözülebilir.

B) Toplumsal sorunların çözümü; birey, toplum ve devletin birlikte hareket etmesini gerektirir.

C) Çevre kirliliği yalnızca büyük şehirlerde görülen bir sorundur.

D) Devletin aldığı önlemler bireysel davranışları gereksiz kılar.

K ÖZ DEĞERLENDİRME

Her ifadeyi oku ve sana uygun kutuyu işaretle.

Bu öğrenme alanında...	Başardım	Geliştirmeliyim
Grup ve rol kavramlarını örneklerle açıklayabiliyorum.	☐	☐
Doğuştan ve sonradan kazanılan rolleri ayırt edebiliyorum.	☐	☐
Rollerimin geçmişten geleceğe nasıl değişebileceğine ilişkin çıkarım yapabiliyorum.	☐	☐
Dil, din, tarih, sanat, gelenek-görenek ve bayramların kültürel bağlarımızdaki yerini açıklayabiliyorum.	☐	☐
Millî değerlerimizin toplumsal birliğe etkisini tarihten ve günümüzden örneklerle yorumlayabiliyorum.	☐	☐
Başlıca toplumsal sorunları nedenleri ve etkileriyle ayırt edebiliyorum.	☐	☐
Toplumsal sorunlara bireysel, toplumsal ve devlet düzeyinde çözüm önerileri geliştirip tartışabiliyorum.	☐	☐

En çok zorlandığım etkinlik ve nedeni:

Bu föyden öğrendiğim en önemli şey:

CEVAP ANAHTARI

Öğretmen kullanımı içindir. Öğrenci sayfalarından ayrı çoğaltılmalıdır. Açık uçlu sorularda verilenler beklenen temel noktalardır; gerekçeli, farklı ama doğru yorumlar kabul edilmelidir.

Necip Döner

A · AÇIK UÇLU SORULAR

1. **a)** Geçmiş: aile grubu – çocuk/evlat, abla; okul (anaokulu) – öğrenci. Günümüz: aile – çocuk, abla; okul – öğrenci; yüzme takımı – sporcu. Gelecek: meslek grubu – öğretmen; toplumsal grup (dernek) – üye; aile – evlat. **b)** Evlat (çocuk) ve abla rolleri değişmemiştir; biyolojik bağdan gelir, seçme hakkı yoktur → doğuştan kazanılan roldür. **c)** Kişi zaman içinde yeni gruplara katılır, yeni roller kazanır; aynı anda birden fazla role sahip olunabilir; sonradan kazanılan roller değişebilir.
2. **a)** Dil, milleti oluşturan en belirgin niteliklerdendir; duygu ve düşünceleri yansıtır, ortak kimliği ve millî birliği korur. Tarih, edebî eserler ve gelenekler dil aracılığıyla nesilden nesile aktarılır. **b)** Sözlü kültür ögeleri dilimizi korur; içerdikleri öğütler ve hikâyelerle millî değerlerimizi kuşaktan kuşağa taşıyarak ortak kimliğimizi besler (öğrencinin verdiği uygun atasözü, türkü vb. örnekler kabul edilir).
3. **a)** Vatanseverlik, bayrak sevgisi, özgürlük ve bağımsızlık, birlik ve beraberlik (herhangi ikisi). **b)** Ortak inanç (Cuma namazı, Ulu Cami) halkı aynı yerde topladı; ortak tarih ve bayrak bilinci halkın birlikte karar alıp harekete geçmesini sağladı. Kültürel bağlar halkı birleştirdi, millî değerler bu birliği eyleme dönüştürdü.
4. **a)** Toplumsal sorunlar "ben" yerine "biz" duygusuyla, dayanışma ve iş birliğiyle daha kolay aşılır. **b)** 6 Şubat 2023 depremleri, 15 Temmuz, Millî Mücadele yılları vb.; öğrencinin yerel örnekleri de kabul edilir.
5. **a)** Hızlı nüfus artışı → kaynakların yetersizliği, göç, çevre kirliliği; teknolojik gelişmeler → çevre kirliliği; savaşlar → göç, yoksulluk, açlık. **b)** Toplumsal sorunlar toplumun huzurunu, sağlığını, bütünlüğünü tehdit eder; doğrudan ya da dolaylı olarak herkesin yaşam kalitesini düşürür.

B · BOŞLUK DOLDURMA

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
grup	rol	sonradan	sorumluluk	millî kültür	millî değerler	vatanseverlik	mevsimsel	göç	israf

Artan kavramlar: **doğuştan**, **salgın hastalık** (öğrencinin anlamlı cümleleri değerlendirilir).

C · DOĞRU – YANLIŞ

No	Cevap	Yanlış ifadenin doğrusu
1	**Y**	Bir kişi aynı anda birden fazla gruba dâhil olabilir.
2	**D**	—
3	**Y**	Sonradan kazanılan roller zaman içinde değişebilir.
4	**D**	—
5	**D**	—
6	**Y**	23 Nisan, 19 Mayıs ve 29 Ekim millî bayramlarımızdandır.
7	**D**	—
8	**Y**	Göç hem göç veren hem de göç alan bölgeleri etkiler.
9	**D**	—
10	**D**	—

D · EŞLEŞTİRME

a	b	c	d	e	f	Vakıf 1	Vakıf 2	Vakıf 3
1	2	3	4	5	6	D	C	A

D1-g: Gerekçeli her seçim kabul edilir. **D2-a:** Yardımlaşma, dayanışma, merhamet; sorunlara toplumca çözüm üretme anlayışı. (B – Göç seçeneği artandır.)

E · GÖRSEL OKUMA VE YORUMLAMA

1. 1 Aile/akraba grubu – çocuk, kardeş – saygı, sorumluluk; 2 Arkadaş/okul (takım) grubu – oyuncu, kaptan – paylaşma, iş birliği, empati; 3 Toplumsal grup (dernek/gönüllüler) – gönüllü, üye – dayanışma, aidiyet; 4 Meslek grubu – doktor, aşçı, mühendis vb. – iş birliği, liderlik.
2. A Afet (orman yangını) – canlıların yaşam alanı ve can kaybı – erken uyarı, ormanda ateş yakmamak; B Çevre kirliliği – deniz canlılarına zarar – geri dönüşüm, atık ayrıştırma; C Göç – nüfus dengesinin bozulması – kırsalda iş imkânları, altyapının geliştirilmesi; D İsraf (gıda) – ekonomik ve çevresel kayıp – ihtiyaç kadar tüketmek, artanları değerlendirmek.
3. **a)** Birlik ve beraberlik, dayanışma ve yardımlaşma, vatanseverlik (bayrak, kenetlenen eller, kurtarma ekipleri). **b)** Zor zamanlarda devlet ve milletin kenetlenmesi millet olma bilincini kanıtlar; kültürel bağlar ve millî değerler toplumu bir arada tutar.

F · KARŞILAŞTIRMA

1. Doğuştan: evlat, kardeş, torun – biyolojik özelliklerden kaynaklanır – seçme hakkı yoktur – değişmez. Sonradan: öğrenci, takım kaptanı, öğretmen, sınıf başkanı, dernek üyesi – ilgi, yetenek, eğitim ve çabayla kazanılır – seçme hakkı vardır – zamanla değişebilir. **a)** Sonradan kazanılan rollerin zamanla değişebildiğini gösterir.
2. Dinî: Ramazan ve Kurban Bayramı – manevi arınma ve dayanışma – aile bağlarını güçlendirir, küsleri barıştırır. Millî: 23 Nisan, 19 Mayıs, 29 Ekim, 30 Ağustos – tarihî ve ulusal olayları anmak – bağımsızlık, vatan ve millet sevgisini aktarır. Mevsimsel: Nevruz, Hıdırellez – doğa olayları, tarımsal döngüler – baharın gelişi, bereket; birlikte kutlama. **b)** Hepsi birlik ve beraberliği, yardımlaşma ve paylaşmayı güçlendirir; kültürel bağlarımızı canlı tutar.

G · ÖRNEK OLAY İNCELEME

1. **a)** Vatanseverlik, fedakârlık, dayanışma, özgürlük ve bağımsızlık. **b)** Roller içinde bulunulan koşul ve gruba göre değişebilir; zor günlerde bireyler yeni sorumluluklar üstlenir. **c)** Ortak acı ve sevinçleri bilmek, millî birlik ruhunu geliştirir; tarih geçmişten geleceğe köprüdür.
2. **a)** Birlik ve beraberlik, vatanseverlik, özgürlük ve bağımsızlık. **b)** Üçünde de millet, tehdide karşı millî değerleri etrafında birleşmiş ve özveriyle direnmiştir.
3. **a)** Afet (doğal); can ve mal kaybı, yerinden olma, yolların çökmesi; 14 milyon kişi etkilendi. **b)** Büyük sorunlar dayanışma ve iş birliğiyle aşılır; yardımlaşma ülke sınırlarını aşabilir. **c)** Bireysel: deprem çantası, tahliye planı; Toplumsal: dayanışma kampanyaları, gönüllü çalışmalar, farkındalık eğitimleri; Devlet: afet risk haritaları, dayanıklı yapılaşma, erken uyarı sistemleri. **d)** Sakin kalmak, çök-tutun-kapan, tahliye planını uygulamak.
4. **a)** Kısa sürede çok sayıda insana bulaşır, toplum sağlığını tehdit eder. Önlemler: hijyen kurallarına uymak, maske kullanmak, aşı olmak, karantina (herhangi ikisi).

H · GÜNLÜK YAŞAMLA İLİŞKİLENDİRME

H1 ve H2 kişisel cevaplardır; grup–rol eşleşmesinin doğruluğu ve rollerin zaman içindeki değişimini fark etme düzeyi değerlendirilir. H2'de aktarılan geleneğin birlik, yardımlaşma ve kuşaklar arası bağa katkısının açıklanması beklenir.

H3: Sandviç → israf (ihtiyaç kadar almak, paylaşmak); açık ışıklar → israf / çevre kirliliği (enerji tasarrufu); pet şişe → çevre kirliliği (çöp kutusu, geri dönüşüm); el yıkamamak → salgın hastalık (hijyen kuralları); deprem çantası → afet (çanta, aile afet planı).

I · PROBLEM ÇÖZME

1. Sorun: çevre kirliliği (su ve toprak kirliliği; plastik atıklar). Nedenler: bilinçsizlik, çöp kutusu eksikliği, denetim azlığı. Etkiler: canlıların sağlığı, deniz ve akarsu ekosistemlerine zarar. Öneriler: Bireysel – atığını yanında götürmek, geri dönüşüm; Toplumsal – gönüllü temizlik, farkındalık eğitimi; Devlet – çevre koruma yasaları, atık toplama düzenlemesi. Gerekçeli seçim kabul edilir.
2. Ayşe: güçlü – yemek çöpe gitmez; zayıf – israfın kaynağını önlemez. Mert: güçlü – artan çeşit azalabilir; zayıf – beslenme ve tercihleri kısıtlar, israfı tek başına çözmez. Elif: güçlü – sorunu kaynağında önler, farkındalık kazandırır; zayıf – herkesin uyması zaman alabilir. **a)** Ayşe'nin önerisi. **b)** Örn. "Herkes ihtiyacı kadar alsın, pano hazırlansın, yine artan yemekler hayvanlar için ayrılsın." **c)** Farklı fikirler daha iyi çözümler üretir; ortak karar herkesin katılımını ve sorumluluk almasını sağlar.
3. Ürün değerlendirmesi: sorunun doğru belirlenmesi, sloganın konuyla ilişkisi, çözüm çağrısının uygulanabilirliği.

J · ÇOKTAN SEÇMELİ TEST

Soru	1	2	3	4	5
Cevap	B	D	B	B	B
Düzey	Kolay	Orta	Orta	Düşündürücü	Düşündürücü

Çeldirici notları:

1. Torun biyolojik bağdan gelir; diğerleri ilgi ve çabayla kazanılır.
2. Selin "öğrenci", "anaokulu öğrencisi", "kaptan" rollerini bırakıp "mühendis", "anne" rollerini kazanmıştır; sonradan kazanılan rolleri değişmiştir (D yanlıştır). "Çocuk" ve "kardeş" rolleri değişmemiştir (C doğrudur).
3. Üç farklı bayram türü de birlik ve beraberliği güçlendirir; C ve D seçeneklerinde millî ve mevsimsel bayramların özellikleri yer değiştirmiştir.
4. Yalnızca 6 Şubat bir doğal afettir; yalnızca İstiklal Yolu Millî Mücadele dönemindedir; üç olayda da halk etkin rol almıştır.
5. Örnekler bireysel, toplumsal ve devlet düzeyindeki önlemlerin birlikte işlediğini gösterir.

K · ÖZ DEĞERLENDİRME

Puanlanmaz. "Geliştirmeliyim" işaretlenen maddeler için ilgili konu notunun tekrar edilmesi önerilir.